

Или да го кажем по друг начин. Щом Димитър Димов разкрива крайната форма на човешкото падение, разрухата на душите; щом Елена, понесена от вихъра на една страст, става предателка; щом Фани става убийца; щом Ирина се превръща в курва, платена жена, и свършва със самоубийство; щом тия осъдени души летят с главата надолу към бездните на вечния мрак – значи трябва да има обратно, противоположно състояние на човешката душа. Обратното на бездната е небето, на мрака – светлината, на порока – добродетелта. Ако Димитър Димов не изобразява светостта и светлината, това не значи, че те не се подразбират, не се съдържат като скрито като обратен полюс на състоянието, в което се намира изобразяваният от него свят, състояние на крайност, на разруха и разпадане. Какво може да укроти тия разбеснели се стихии на егоизма, на чувствените влечения и жажда за самоутвърждаване, ако не духът, високият морал? Но моралът у Димитър Димов изключва всичко природно и чувствено у човека. Значи, духът отрича всичко природно у човека. Той не може да се примири с човешката природа, защото я преценява като опасна, разрушителна сила. Неговото царство е някаква бледосиня небесна пустиня, озарявана от ледени полярни сияния, където всичко е замръзнало в кристална, безгреховна неподвижност.

Именно тая кристална, мъртва чистота, тоя девствен, непорочен мраз е застанал като неподвижен палач срещу нашия „паднал“ свят, в който вилнеят неодухотворени, опасни, неподчиняващи се на нищо низки страсти. И ние видяхме как срещу слабата, по човешки слабата Ирина стои желязната Лила с ледени пламъчета в синкавите ѝ очи. И всички революционери в „Тютюн“ са изобразени като хора с железни души, които с железен глас произнасят железни думи, които с железни жестове и поведение издават желязна воля. Те са екзекутори, които не знаят милост, от които не можеш да очакваш прошка. Ето такова нравствено решение може да намери Димитър Димов в конфликта между страстите и духа. Намесата на морала в човешкото съществуване е една наказателна експедиция, неговата роля е роля на палач.

И когато в „Тютюн“ Димитър Димов противопоставя два свята, две противостоящи, враждуващи класи, това не е просто противопоставяне на две исторически сили, на две идеологии, на два политически мирогледа. Тук е само най-горният, конкретно историческият, дори злободневно-политическият пласт, като